

שמעתא עמיקתא

גליון תרל"ז | פרשת וארא | תשפ"ה | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

שמעתא אליבא דהלכתא

משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

האם מותר לאשה להקליט שיר באולפן

א. קול באשה ערוה. ב. בזמן אמירת קריאת שמע ודברים שבקדושה. ג. טעם האיסור. ד. קול אשתו / קול פניה. ה. קול שרגיל בו. ו. קול זמר / קול דיבור. ז. קול ניגון. ח. לא שרה לשם שירה. ט. הרבה נשים. י. היתר דבעיבתיה טריד.

א. קול באשה ערוה

איתא בברכות (כד.) אמר רבי יצחק טפח באשה ערוה למאי אילימא לאסתכלי בה, והא אמר רב ששת למה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים לומר לך כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורף, אלא באשתו ולקיש, אמר רב חסדא שוק באשה ערוה שניא גלי שוק עברי נהרות וכתבי תגל ערותך וגם תראה חרפתך, אמר שמואל קול באשה ערוה שניא כי קולך ערב ומראך נאה, אמר רב ששת שער באשה ערוה שניא שערך כעדר העזים. ופרש"י שוק - באשת איש. ערוה - להסתכל, וכן באשתו לקיש. גלי שוק - וכתבי בתריה תגל ערותך. קולך ערב - מדמשבח לה קרא בגוה ש"מ תאווה היא, ע"כ. וכן פסק הרמב"ם בה"ל איסורי ביאה (פכ"א ה"ב) דאפי' להריח בשמים שעליה או להבטיט ביניה אסור, ומכין למתכוין לדבר זה מכת מדרות כו', ואפי' לשמוע קול הערוה או לראות שעה אסור. וכלשון זה פסק השו"ע אה"ע (סי' ס"א סעי' א.) ועי' בסמוך.

וכתי' בנשמת אדם (ככלד אות ד) דמילתא דפשיטא דשער וקול אף דאמרינן דהוי ערוה, היינו מדרבנן, שהרי לא מצינו בקרא שנקרא ערוה, אלא כיון דמצינו שהוא דבר נוי באשה כפירש"י שם, לכן אסרו חכמים, וה"ה פחות מטפח, ע"כ. והבב"א (שושנת העמקים ריש כ"ט) כתי' דאפשר שקול באשה ערוה הוי מה"מ מ"לא תקרבו" והתם לוקה מה"מ לדעת הרמב"ם, עיי"ש. ועי' בשד"ח (מעיקר כלל מג) שהביא מוח' בזה בין הדברי חפץ (דף קנ"ג) והבב"א (שם) דס"ל דקול באשה ערוה הוי מה"מ, והנשמו"א (שם) והנחמד למראה (ח"א דף קע"ח קפ"ג) דס"ל דהוי מדרבנן. וכבר פסקו הרמב"ם (סי' ס"א) והכה"ח (אות כז) דהוי מדרבנן.

ב. בזמן אמירת קריאת שמע ודברים שבקדושה

והנה הרמב"ם בהלכות ק"ש (פי"ג ה"ט"ז) כתי' דכל גוף האשה ערוה לפיכך לא יסתכל בגוף האשה כשהוא קורא ואפי' אשתו ואם היה מגולה טפח מגופה לא יקרא כנגדה, ע"כ. והשמטי קול ושער. וביאר הכס"מ דס"ל להרמב"ם שלא לענין ק"ש נאמר אלא לענין שאסור ליהנות בקולה ולהסתכל בשערה. וכ"כ הב"י או"ח (סי' ע"ח). והרא"ש (סי' ל"ז) כתי' דקול באשה ערוה פירוש לשמוע ולא לענין ק"ש. והאו"ז (שחרת ק"ש סי' קל"ג) כתי' דקול באשה ערוה לאו לענין ק"ש איתמר דהיא גופה קוראת ק"ש, ע"כ.

ועי' ברשב"א (ברכות כד.) ד"ה והא (שכתי' שהרי"ף שלא הזכיר מכל זה כלום כתי' הרשב"א דאפשר דאמרינן לעיל עגבות אין בהן משום ערוה, סבור הרב ז"ל דכ"ש טפח, שוק, שערה וקול, וכתי' הוא ז"ל דלא מן השם הוא זה אלא הכא משום דמטריד וברואה, ע"כ. והטור או"ח סי' ע"ה השמטי קול באשה בהלכות ק"ש. ובהלכות אישות אה"ע סי' כ"א הביאו.

אבל היראים (סי' שצ"ב) כתי' בשם רב יהודה גאון ז"ל דקול באשה ערוה נאי' לענין ק"ש הלכך אסור לומר ק"ש או דבר קדושה בשמיעת קול שיר של אשה. והביאו המרדכי (ברכות סי' פ"א) והת"ר (זו.) ד"ה ערוה) כתי' נמי בשם רבינו האי גאון ז"ל דאין לו לקרות ק"ש בשעה שמנגנת דקול באשה ערוה כו', ע"כ. וכ"כ האה"א מועד (הל' ק"ש דרך ה' תני"ב ה) דקול של זמר אפי' באשתו ערוה (בשעת שאומר בשעה) וכ"כ הגה"מ (ק"ש פי"ג אות ט) דקול באשה אסור לקרות ק"ש כנגדו.

והכרעת הב"י (שם) כהרמב"ם וסיים דמ"מ טוב לזוהר לכת' ממראית שער ומשמיעת קול זמר אשה בשעת ק"ש. והדרכ"מ (סי' סוף אות א) כתי' עליו דלי נר' דאף בלא זהירות יש לחוש משום איסורא מאחר דרבים אוסרים.

והשו"ע (או"ח סי' ע"ח סעי' א) כתי' דיש לזוהר משמיעת קול זמר אשה בשעת ק"ש. ודקדק בבאור הגר"א (שם) דבסעיף זה כתי' בלשון זהירות כי הוי פלוגתא ורק חשש למחמירים. וכן הנחלת צבי (סי' א) כתי' דהשו"ע בסעיף ב' כתב בענין שער אשה ערוה לאסור מדינא, וכאן כתי' "יש לזוהר" ולא אסרי מצד הדין כי סמך על הרא"ש, כי כן נר' מהרמב"ם, ותמה על הרמ"א דשתיק להשו"ע דהרי בר"כ כתי' לאסור מצד דלא. והביאו הפמ"ג (סי' ס"א) והוסף דלפניו חוזר וקורא בלא ברכות. וכן פסק המ"ב (סי' ס"א). ועי' בנשמו"א (שם) שכתי' דכיון דפחות מטפח הוי מדרבנן שלא יבא להרהר, אם מעצים עיניו מותר. ומזה שהשווה שם דין פחות מטפח לקול באשה, נר' ה"ה בענין קול אשה אם אוטם אזניו שרי.

ויש לדון האם הראשונים הני"ל שהביאו דין קול באישה ערוה רק בענין ק"ש ס"ל דרק בזה נאי' שהוא ערוה אבל שלא בשעת ק"ש שרי. וכבר מצינו שבענין ק"ש חששו להרהור טפי, עי' ריש סי' ע"ג. שו"מ בהלכות קטנות (ח"ב סי' צ"ג) שנקט בדעתם דרק בענין ק"ש נאמר ותמה עליהם, והוא דבריו להלן. ובשו"ע ונו"כ לעיל מבואר דנאמר אף בשעת ק"ש.

ג. טעם האיסור

כתב בהגמ"י (ק"ש פי"ג ה"ט"ז) פי' ר"ח קול אפי' דאין נר' לעינים אסור דהרהור מיהא איכא. וכ"כ המאירי (ברכות כד.) ד"ה צריך לאדם שיהיה כשיקרא את שמע או יתפלל שלא יפנה עיניו לשום דבר המביא לידי הרהור כו', וכן שוק באשה ושער באשה הראוי להתנסות וקול של זמר באשה ערוה לענין ק"ש. ועיי"ש שאף שלא בשעת ק"ש אסור. ומבואר דס"ל דקול באשה ערוה משום הרהור איתנין עלה. וכן נרא' מהר"א (ע"ה"ת פי' וירא פי"ח), וכן הוא בלבוש (או"ח סי' ע"ח אות ג) וירא פי' ח"א. ומהא"ז דלעיל לא משמע הכי, דהרי אף משום הרהור איתנין עלה לא שיך להוכיח דקול אשה שרי כג"ש כי נשים קוראות בעצמן.

וכן משמע בחי"א (שם) שכתי' דאפי' שקול דברה שרי אפי' אסור לכיון ליהנות מדיבורה, שהרי אפי' בבגדיה אסור להסתכל ליהנות. והובא במ"ב (סי' יח), והרי הסתכלות בבגדיה משום הרהור הוא, כמבואר בסי' כ"א. וכן פסק השב"ל (ח"ג סי' קפ"א) וכתי' דאף דהא ודאי דלא פלוג רבנן בין אם יבוא לידי הרהור בין לא יבא, מ"מ ביסוד הגזרה (אם היא מדרבנן) משום הרהור גזרו.

ד. קול אשתו / קול פניה

ומבואר בהלה מועד דק"ש אפי' קול אשתו אסור. וכן פסק הרמ"א (סי' ע"ח סעי' א.) והפרישה (אה"ע סי' כא אות א) כתי' בשם מור"ש (בבאור לטור ד"ה לשמוע) על דברי הטור באה"ע שכתי' ד"אסור לשמוע קול ערוה", דבא לאפוקי קול של אשתו שמותרת לו וה"ה פניה, אבל קול באשה ערוה שאסור להתפלל כנגדה ענין אחר הוא וקאי על כל הנשים שבעולם ודו"ק. מבואר מדבריו דבענין ערוה קול של אשתו ושל פניה מותר, ולענין ק"ש אף של אשתו ושל פניה אסור. ועיי"ש בפרישה שכתי' שיש מפרשים דה"ק דאסור לשמוע כל קול של אשה שהוא ערוה וקאי קול לאפוקי דיבורן של נשים דמותר לשמוע שאינו מעורר התאוה, אבל יותר נר' דברי מ"ו ז"ל כי למה יהיה אסור לשמוע קול של אשתו שלא בשעת תפילה, ע"כ.

ומה שהקשה הפרישה דבריה אשתו קול אשתו שלא בשעת ק"ש, היה מקום ליישב דכוננת היש מפרשים לקול אשתו כשאניה טהורה. ומצינו בפת"ש (נו"ד סי' ק"א) דצ"ע אף מותר לשמוע קול זמר שלה. ועי' מש"כ בפד"ר (מקו"י ססי"ח), ואכמ"ל.

והב"ש (סי' כא סעי' ד) כתי' דקול ערוה דוקא אסור, אבל קול פניה או קול אשתו מותר, אלא בעת תפלה אסור כמ"ש בא"ח. וכן פסק המ"א (סי' ה). וכ"כ המ"ב (סי' יז) והוסף דשלא בשעת ק"ש שרי, וזמר א"י וכן כל העריות לעולם אסור לשמוע, וכן פניה שהיא נדה מכלל עריות היא, ובתולות דידן כולם בחזקת נדות הן משיגיע להן זמן וסת, ע"כ. ועי' מש"כ בש. עמיקתא גליון רי"ב.

ה. קול שרגיל בו

ועיי"ש בהגה"מ (שם) דה"ה לכל קול הרגיל בה לא חיי. וכל הדברים (שהזכרנו למעלה) לערוה דווקא דבדבר שאין רגילות להגלות, אבל בתולה הרגילה בגילוי שער לא חיי, דליכא הרהור, וכן בקולה [לרגיל בו]. וקול ליכא לדמויי [לצואה] בעשית שמותר לקרות ק"ש כנגדה, דהכא הקול שהוא הערוה גלוי אלא שאין העין שולטת בו לראות ודמיי [לצואה] מגולה לפני סומא, כן נ"ל, ע"כ. מבואר מדבריו דקול שרגיל בו כגון קול בתולה שרי. ועי' ברמ"א שם שכתי' על הא דכתי' השו"ע שיש להזהר בקול זמר שלה, דקול הרגיל בו אינו ערוה. וביאר המ"ב (סי' ט"ז) דכיון שרגיל בו לא יבוא לידי הרהור.

ומשמע מדבריו דבכה"ג מותר אף קול זמר שלה דע"ז קאי הרמ"א. וכ"כ להדיא בעטרת צבי (סי' ה) דאינו בא לידי תאוה. וכן מבואר באדר"ש דלהלן. ובר"י (ז' משמע דקול הרגיל בה פירושו קול דיבורה. וכן הוא בשונה הלכות (אות כה). והאבן ישראל (ח"ס סי' ס"ג) פסק להקל בקול של זמר אם הוא רגיל בו, ועל כן כתי' דשפיר מותר בשבת בשעת זמירות שגם הבתולות משתתפות באמירת הזמירות כיון שהם מזמרים מקטנות באמירת הזמירות והוה קול הרגיל בו.

פניני הלכה

הקם באמצע הלילה ודעתו לחזור לישון האם צריך נט"י

א. איתא בברכות (ס.) כי מתער אומר אלקי נשמה שנתת בי טהורה וכו', כי שמע קול תרנגולתא לימא ברוך אשר נתן לשכוי בינה וכו', כי מתעטף בציצית וכו' כי מנח תפילין וכו', כי משי ידיה לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידיים.

עוד איתא בשבת (ק"ה) די לענין תיקצץ, יד לחוטם תיקצץ, יד לפה תיקצץ, יד לאוזן תיקצץ וכו'. ופרש"י יד לענין - שחרית קודם שיטול ידיו. תיקצץ - נוה לו שתקצץ שרוח רעה שורה על היד ומסמתו, וכן כולן. ותנאי (שם ק"ט) רבי נתן אומר בת חורין היא זו ומקפדת עד שרוח רעה גי'פ. ופרש"י בת חורין היא - הרוח השורה על הידים לפני נטילה.

וביאר הרא"ש (ברכות פי"ט סי' כ"ג) כי משי ידיה וכו', לפי שידיו של אדם עסקניות הם וא"י שלא ליגע בבשר המטונף בלילה, תיקנו ברכה קודם שיקרא ק"ש ויתפלל וכו', מזה יש ללמוד דה"ה בתפלת המנחה ובתפלת הערבית אם עשה צרכיו ונטל מברך על נטילת ידיים וכו'.

אולם בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' קצ"א) נשאל למה תקנו ברכה על נטילת ידיים בשחרית. והשיב דכך נהגו בכל מקום לברך בשחר על נטילת ידיים, ומקפידים בה בכל תנאי הנטילה בשעת סעודה, ואני לא מצאתי בשום מקום דבר מבורר שיצטרך אדם לנטול ידיו שחרית בכלל, דאי משום שיבתא ובת מלך די ברחיצה, ואי משום תפילה וק"ש די ברחיצה או בנקיון עפר וצרויות וכו', אלא שיש לי קצת דמדומי ראייה לחיוב הנטילה בכלל בשחר ממה שאמרו בפרק כל הבשר (חולין ק"ו) - אמר רב נטיל ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היום, לכומר מנתה שיעוריה אותה נטילה אפי' לסעודה וכו', ואם תשאל מאי שני תפלת השחר מתפלת מנחה וערבית, י"ל לפי שבשחר אנו נעשים כבריה חדשה, דכתיב חדשים לבקרים רבה אמונתך וכו', ולפיכך אנו צריכין להתקדש בקדושתו יתברך ולנטול ידיו מן הכלי ככהן שמקדש ידיו מן הכיור קודם עבודתו.

וטעם נוסף מצינו בזוהר (פרשת וישב ק"ג) דהאדם טועם טעם מיתה בלילה ורוח טומאה שורה על הגוף מחמת דנשמתו הסתלקה ממנו, וכאשר מתעורר ומשנתה עוברת אותה הולקמה, מיהו נשאת על ידיו, ומש"ה לא יעביר ידיו על עיניו עד דיטול, וכאשר נוטל ידיו מתקדש ואקרי קדוש ע"ש.

ב. ואם השכים ללמוד ונטל ידיו, ואח"כ חזר לישון קודם היום, כתב הב"י (סי' ד') דנראה דאפי' כלי להעביר רוח רעה אינו צריך לחזור ולנטול ידיו, דכיון שעברה פעם אחת על ידי נטילה שלש פעמים שוב אינה שורה באותה הלילה, מיהו אפשר דאפי' שעברה ע"י נטילה חוזרת ושורה, וכן נראה מן הזוהר פרשת ויגש (ר"ז).

ולדינא כתב בשו"ע (סי' ד' ס"ד) דאם השכים בבוקר קודם עמוד השחר ונטל ידיו, יש להסתפק אם צריך לנטול ידיו פעם אחרת כשיאור היום להעביר רוח רעה השורה על הידים. וכתב הרמ"א דיתלם בלא ברכה.

וכתב המ"א (סי' י"ג) דלא הזכיר טעמא דתפילה, דודאי כיון שקידש ידיו פעם אחת שוב אי"צ לקדש ידיו שנית אפי' ישן שנית, דפעם אחת נעשה בריה חדשה ולא ב' פעמים, אלא דהספק משום רוח רעה, ולכן אפי' ישן שנית אי"צ ברכה, דלרוח רעה אי"צ ברכה. ע"כ. וכ"כ לדינא במשנ"ב (סי' ל"ב) וביאר דאפי' חזר וישן שנית קבע אינו מברך, דאנו חוששין לשיטת הרשב"א דס"ל דטעם נטילה בבוקר משום בריה חדשה, ופעם אחת נעשה בריה חדשה ולא ב' פעמים (דאילו לטעמא דהרא"ש דנוטל משום תפילה פשיטא דצריך לחזור ולנטול ידיו בברכה).

ג. וכתב הב"ח (סי' ד') דכתב בספר תולעת יעקב (סוד ט"ז) דזוהר איתא הולך שחרית ד"א ולא נטל ידיו חיוב מיתה. ותימא למה לא כתב כן ב"י, ונראה דלפי דרובא דרובא אינן יכולין לזוהר בכך מוטב יהיו שוגגין ועל יהיו מזידין לכך לא כתבו.

